

РЕЦЕНЗИЯ

от професор, доктор на науките Атанас Харалампиев Дерменджиев,

относно дисертационен труд на тема:

„Геостратегически аспекти от интеграционната политика на Европейския съюз в Дунавския регион“ на Кристиян Ангелов Луканов, докторант към катедра

„Регионална и политическа география“ при ГГФ на СУ „Св. Климент Охридски“

Научна област: 4. Природни науки, математика и информатика

Професионално направление: 4.4. Науки за Земята (География на страните –

Регионална и политическа география)

1. Данни за докторанта

Кристиян Ангелов Луканов е роден през 1990 г. Средното си образование завършва в 73 СОУ с преподаване на чужди езици „Владислав Граматик“, гр. София.

През 2014 г. придобива образователната степен „бакалавър“ в специалност „Политология“ („Сравнителна политология“) в СУ „Св. Климент Охридски, а от 2017 г. е „магистър“ по „Европейски проекти“ в катедра „Европеистика“ към Софийския университет.

През 2013-2014 г. специализира в гр. Бордо, Франция, през 2014 г. е на стаж в Европейския парламент в Брюксел, а през 2015 г. участва в разработване на европейски проекти в сферата на малките и средни предприятия в организацията Обединени бизнес-клубове - България.

Носител е на научна награда за най-добър млад учен на Дунавския регион от Австрийското министерство на образованието, науката и изследванията и Института за Дунавския регион (2019 г.).

Кристиян Луканов притежава професионален опит, свързан с работата му по социологически проекти и проучвания в Социологическа агенция „Маркет Линкс“, в международни компании, като политически анализатор и редактор към новинарския сайт „Информо-Медия“ и като асистент в катедра „Регионална и политическа география“ към Геолого-географския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ (от м. октомври 2019 г.).

Тематиката на дисертационния му труд кореспондира с професионалната подготовка на докторанта, свързана с участие в разработване на научни проекти, с преподавателски и практически опит в областта на регионалната геостратегия.

Научният интерес на Кристиян Луканов провокира последователно и задълбочено отношение към разработваната от него проблематика и е защитен с положителни оценки по отношение на изискуемите от закона процедурни действия – докторантски минимуми и изпити.

Докторантът владее английски и френски езици, което аргументира широката му научна осведоменост.

2. Данни за докторантурата

Кристиян Луканов е зачислен като редовен докторант по професионално направление 4.4. Науки за Земята, докторска програма „География на страните – Регионална и политическа география“ към катедра „Регионална и политическа география“ съгласно Заповед № РД – 20 – 1003/12.07.2017 на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“, въз основа Решение на ФС на ГГФ от 05.07.2017, протокол № 8 и доклад на Декана с вх. № 70-09-464/06.07.2017.

За научен ръководител е определен проф. д-р Марин Русев.

Отчислен е с право на защита със Заповед на Ректора на Софийския университет РД – 20 – 1511/29.09.2020.

По процедурата за защитата на дисертационния труд са представени изискуемите документи съгласно ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“: дисертационен труд; автореферат; заповеди, регламентиращи всички етапи по законосъобразността на процедурата; протоколи от съответните заседания; заповед за определяне на състава на научното жури; заповед, регламентираща датата на заключителното заседание на журито.

Считаме, че са спазени всички изисквания на ЗРАСРБ относно легитимността на процедурата.

3. Данни за дисертационния труд

Общият обем на представения труд е 203 страници, в т.ч. 168 страници текст и 18 страници литература (ненумерирана). В библиографската справка са посочени 194

източници на кирилица и латиница, 15 нормативни документа и 24 интернет адреса. Дисертационният труд съдържа 15 таблици, 52 фигури и 18 приложения.

Авторефератът, в обем от 45 страници отразява същността на труда и е коректна редукция на съдържанието му.

Структурата на изследването включва Увод, четири глави и Заключение.

В обемно отношение съществува баланс, продиктуван както от изискванията за разработване на подобен академичен труд, така и от актуалната научна съдържателност на изискванията към него.

В Увода е аргументирана актуалността на научното изследване, провокирана от затихващото противостоене между европейските Изток и Запад и постепенното намаляване на различията в политически, икономически, социален и екологичен характер.

Водещо е разбирането за същността на обекта и предмета на изследването. Първият (обектът) се идентифицира с широкия клас от въпроси (комплексен проблем), които се обобщават като проблемен остров (обособено особено в общо) в развитието на съответната област или научно направление.

Вторият (предметът) е конкретизация на обекта до разпознаване на негови отделни признаци, черти, свойства, елементи, функции и др., т.е. до единичното.

От тези изходни позиции докторантът определя обекта – пространството на Дунавския регион и неговите съставни части, с акцент върху районите на дифузно интеграционно влияние и взаимодействие в Северна България – NUTS 2 и NUTS 3, както и на общинско ниво – LAU 1, и дори отделни ключови селища – LAU 2.

Като предмет на изследване са изведени механизмите и ефектите, които предизвиква интеграционната политика на ЕС в Дунавския регион (и най-вече – Долен Дунав) с основни акценти върху инфраструктурните аспекти на Дунавската стратегия и отражението им върху Северна България.

Формулирана е основната цел – да се разкрият геостратегическите измерения в отношението и начина на въздействие от страна на Европейската комисия спрямо страните от Дунавския регион.

Лансирано е синонимното сходство на термините „регионална политика“ и „геостратегия“.

Задачите за постигане на целта са редоположени и ранжирани логично. Така достигането до обективни крайни резултати и изводи от изследването има съответната академична аргументация.

Подбран е и е приложен значителен набор от общонаучни и традиционни за географията методи и подходи. Като основен е възприет географският подход, включващ анализи на основните пространствени характеристики на политикогеографската и социоикономическата среда.

В първа глава, която по същество е теоретико-методологична база на изследването, Кристиан Луканов прави удачен опит да изясни традиционната и интердисциплинарната същност на геостратегическия анализ чрез разграничаване на основните направления на съвременната геополитика – фундаменталната (познавателната) и приложната геополитика (геостратегията).

Докторантът акцентира върху специфичните особености на геостратегията, определяйки я като интердисциплинарна област, изследваща механизми за достигане на пространствени цели. Особен интерес предизвиква обосноваването на научното направление „стратегическа география“, определено като продукт на общонаучен методологичен и структурен плурализъм.

Като теоретико-методологичен преход към конкретен регионален политически анализ възприемаме изясняването на същността и формите на регионалната интеграция, основано на предходни научни изследвания на автори като Хаас, Стоянов, Русев и др. Като недостатък отбелязваме липсата на убедително защитима собствена теза по проблематиката.

В голяма степен тази забележка е валидна и при определяне на междурегионалните различия в Европа (като предмет на научни изследвания). Направеният преглед на авторите, работещи по въпроса е научнообоснован, актуален, но непълен.

Втора глава е посветена на геостратегическата значимост на Дунавския регион за Европа. В хронологичен порядък е анализирана ролята на р. Дунав за европейското цивилизационно развитие.

Съществен недостатък в този сегмент на дисертационния труд е negliжирането на многобройните публикации (над 100), вкл. и книги на Васил Дойков, посветени на Дунав и дунавските селища и развитието им през вековете.

Изтъкнато е геополитическото положение на Дунавския басейн и ролята на реката за активизиране на интеграционните процеси в контекста на кохезионната политика в този регион на Европа.

В исторически и икономически план е проследено възникването и развитието на дунавския транспорт, предимно в линейно и по-слабо в по-обхватно териториално отношение.

При характеристиката на съвременния пространствен и социално-икономически потенциал важно значение, от географски позиции, има опитът за геоикономическо деление на Дунавския регион и ранжирането на страните в него по социално-икономически и геоикономически показатели. За това спомага трансформирането на количествените показатели в качествени (стойностни), което благоприятства обективното съпоставяне и анализиране по страни и региони.

През призмата на географския подход, в съчетание с икономически и политически обосновки, са анализирани най-съществените проблеми на транспортната инфраструктура. Като отчитаме обстоятелството, че Централно-Източна Европа е истинска лаборатория на „граничните ефекти“ и „ефектите на транспортните мрежи“, необикновена лаборатория, където държавната териториалност винаги е била трудно контролирана и където постоянно има предизвикателства към моделирането на процесите, отчитаме обективната и научно обоснована оценка, която докторантът прави на изследваната територия.

В трета глава се акцентира върху политиките на ЕС за кохезионното развитие в Дунавския регион. Кристиян Луканов условно ги разделя на две групи – секторни (общоевропейски) и конкретни (регионални), прегрупирайки вторите като рамкови и финансови.

Тази глава има съществена практико-приложна стойност, тъй като в основата ѝ е политико-географският и социално-правният анализ на програмата за транснационално сътрудничество „Дунав, 2014-2020“. Изяснени са както перспективите, така и рисковете от нейното прилагане, един от които е забавянето на прилагането ѝ, респ. цялостното забавяне на очаквания ефект върху развитието на региона.

Дисертационният труд логично завършва с анализ на дунавските политики на ЕС и значението им за България.

От икономгеографска гледна точка са характеризирани индикативните аспекти на съвременното развитие на Северна България и съставляващите я таксономични територии. Изведени са изводи относно икономическата плътност, туристическата, инвестиционната и инфраструктурната им привлекателност.

Особено значение има опитът за открояване на участието на България в европейските механизми за развитието на Дунавския регион и най-вече нейната роля в програмата „Румъния – България - 2007-2013, 2014-2020“.

Като един от основните проблеми, все още недостатъчно осветлен от изследователите (вкл. и от автора на настоящата дисертация), си остава проблемът за оползотворяването на хидротехническият и хидроенергийният потенциал на р. Дунав. Съществуващите географски предпоставки за активизиране на енергийните междудържавни връзки са ерозирани от ред затормозяващи процеса на интеграция фактори, като:

- взаимно дублиране на степента на енергоснабденост в приграничните регионални единици;
- недоразвитата (и паралелно разположена) линейна инфраструктура в придунавските части на България и Румъния;
- енергийният дефицит на придунавските регионални единици;
- екологичният аспект на въпроса и свързаният с него политически и психологически момент, и пр.

В този смисъл недостатък на изследването е непознаването и неизползването на монографични трудове по тази проблематика, като: „Териториална организация на топливно-енергийния комплекс на Румъния“ и „География на енергетиката в Румъния“ на Атанас Дерменджиев, „Румъния – икономическа география“ на Йон Шандру, „Румъния – география и геополитика“ на Григоре Посея, „Икономическа география на Румъния“ на Думитру Александру и Николае Калояну и др.

Проследен и научно коментиран е въпросът за изграждане на трети мост на р. Дунав с оглед положителното развитие на евентуалния му стопански хинтерланд и изграждане на адекватна на потребностите на обществото транспортна и друга инфраструктура. Недостатък е липсата на анализ на многобройните публикации на Марин Деведжиев, третиращи въпроса от геополитическа, икономическа, географска и социална

гледна точка, вкл. монографиите „География на транспорта в България“, „География на транспорта“, „Геополитиката на България“ и особено „Модулното развитие на железопътната мрежа в България“.

Въпреки осезаемото присъствие на политико-правен и административен текст, често за сметка на политико-географски и икономгеографски анализ, считаме, че основната цел и задачи, заявени в увода, са изпълнени. За това спомагат прецизно изработените карти, картосхеми и др. приложения, които онагледяват отлично, а на места заместват текста.

С настоящия труд е дадена сериозна заявка за по-нататъшна научна дейност на докторанта в избраната посока.

4. Научни приноси

Кристиян Луканов е обособил четири научни, логично произтичащи от дисертационното изследване, приноси, които приемам.

Особено ценен е предложеният научно-обективен алтернативен модел на вътрешно разделение на Дунавския регион, базиран на съвременни социално-икономически и културно-политически критерии, показващи степента на развитие на страните в него.

Практико-приложна стойност има и предложеният вариант за трети българо-румънски мост над р. Дунав при гр. Силистра.

5. Публикации и участие в научни форуми

Апробацията на дисертационния труд включва две самостоятелни научни публикации:

Lukanov. K. „Cross-Border Cooperation Problems in the Lower Danube Region“, „Der Donaauraum“, Institutes fur den Donaauraum und Mitteleuropa, 59. Jahagang 1-2/2019: Cross-Border cooperation in Central and Southeast Europe, Vienna, 11-25.

Луканов, К. Икономически и инфраструктурни диспропорции в интегрираното развитие на Дунавския регион. – В: Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“, кн. 2 „География“, 2020.

Те отразяват част от основните научни достижения на докторанта.

6. Заключение

Въз основа на предоставената документация, потвърждаваща по категоричен начин качествата на кандидата, аргументирани с дисертационен труд на тема: „Геостратегически

аспекти от интеграционната политика на Европейския съюз в Дунавския регион“ предлагам на уважаемото научно жури да гласува положително „ЗА“ присъждане на образователната и научната степен „Доктор“ по Научна област: 4. Природни науки, математика и информатика, Професионално направление: 4.4. Науки за Земята (География на страните – Регионална и политическа география) на **Кристиян Ангелов Луканов**.

Велико Търново

04.01.2022

Проф. д.н. Атанас Дерменджиев